

Groene warmte & koude voor Ligne – Inpassing absorptiekoelmachine warmtenet

Ir. P. Brouns

Bijeenkomst Warmtenetwerk - Groene warmte & koude
15 December 2016

Imagine the result

Inhoud

- Rol Arcadis
- HGN en Gebouw Ligne
- Ontwerp energievoorziening
- Businesscase absorptiekoeling
- Lessons learned

Rol Arcadis

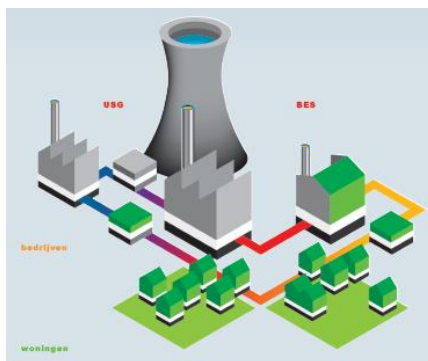

- Projectmanagement en bouwbegeleiding namens HGN
- Engineering en uitvoeringsbegeleiding
  - Ondergrondse leidingwerk vanaf tijdelijke opwekking
  - Distributiesysteem warmte
  - Koude-opwekking en distributie systeem koude

HGN en Gebouw Ligne

Het Groene Net (HGN)

HGN is een lokaal energiebedrijf bestaande uit:

- Overheidsbedrijf mijnstreekwarmte BV (Sittard-Geleen, Stein en Beek)
- Warmteleverancier Ennatuurlijk

HGN geeft een duurzaam antwoord op de vraag naar warmte en koude via:

- Concurrerende warmte (en koude) voorziening
- CO2-reductie

Het Groene Net – *bron restwarmte en potentieel*

Bron restwarmte:

- Biomassa Energiecentrale Sittard Geleen (BES) (30.000 ton groenafval)
- 130 bedrijven op Chemelot site via restwarmteproduct USG

Korte termijn:

- Aansluiting voorloopprojecten
- In 1^e instantie: 500 huishoudens en 9 bedrijven

Uiteindelijk doel:

- Besparing: 26 miljoen m³ aardgas besparing
- Reductie 47000 ton CO₂ uitstoot
- Levering 800 TJ aan restwarmte aan 3 gemeenten

Gebouw Ligne

Gebouw Ligne

- Multifunctioneel complex
- ca. 37.000 m2 BVO

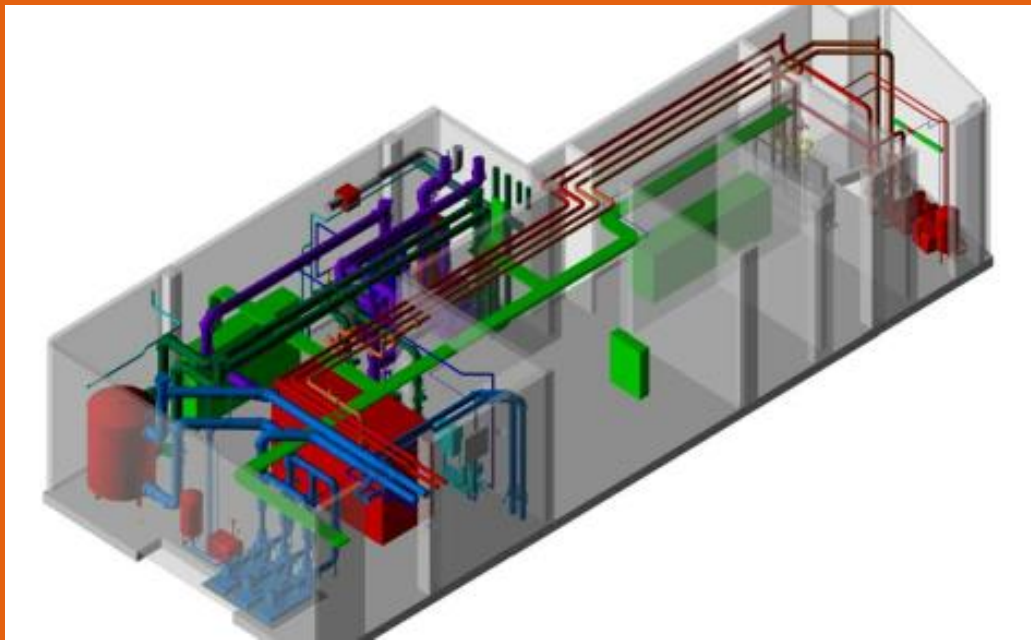
Bouwdeel Noord:

- Hogeschool zuid, filmhuis
- Museum
- 7 woningen
- Commerciële ruimten (2x)

Bouwdeel Zuid:

- Commerciële ruimten (15x)
- Bibliotheek
- Zorgfunctie (Daelzicht)
- Kantoor

Ontwerp energievoorziening

Leveringsomvang HGN

- **Warmtelevering**
  - Vermogens: 2325 kW
  - Temperatuur: 90/60°C
- **Koudelevering**
  - Vermogen: 1878 kW
  - Temperatuur: 6/12°C
- **Geïnstalleerd**
  - Ruim 3000 meter stalen leidingwerk
  - Ruim 3500 meter bekabeling (E + M&R)
  - Ruim 12.500 manuren voor realisatie (montage, engineering, tekenwerk, voorbereiding, projectleiding etc.)

Onderdelen HGN

Warmtevoorziening

- Ondergrondse aansluiting op HGN
- Onderstations warmte (3x) bij binnenkomst gebouw
- Warmtelevering naar de afnemers
- Afleverstations voor verwarming

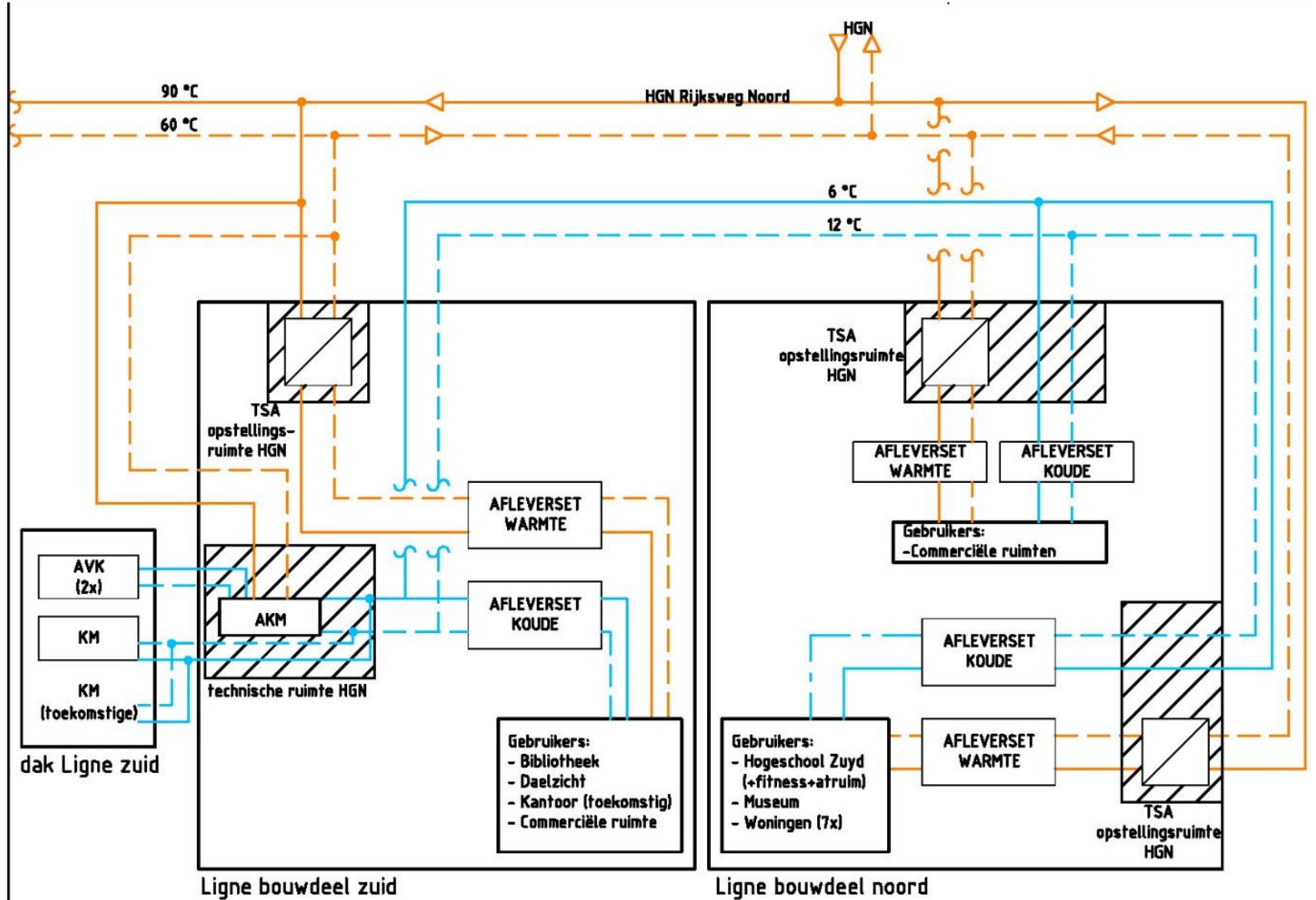

Koudevoorziening

- Koudeopwekking d.m.v. absorptiekoeling i.c.m. adiabatische vloeistofkoelers (2x) op het dak
- Compressiekoelmachines (2x) op het dak
- Koudelevering naar de afnemers (ook buiten ondergronds rondom het gebouw)
- Afleverstations voor koeling

Systemoverzicht

LEGENDA

Distributie warmte en koude

Warmtedistributie

- Primair: TSA 90/60°C -> 85/55°C; $dT = 30K$
- Secundair:
  - Gebruikers zonder TSA: 85/55°C
  - Gebruikers met TSA (commerciële ruimten en woningen): 80/50°C

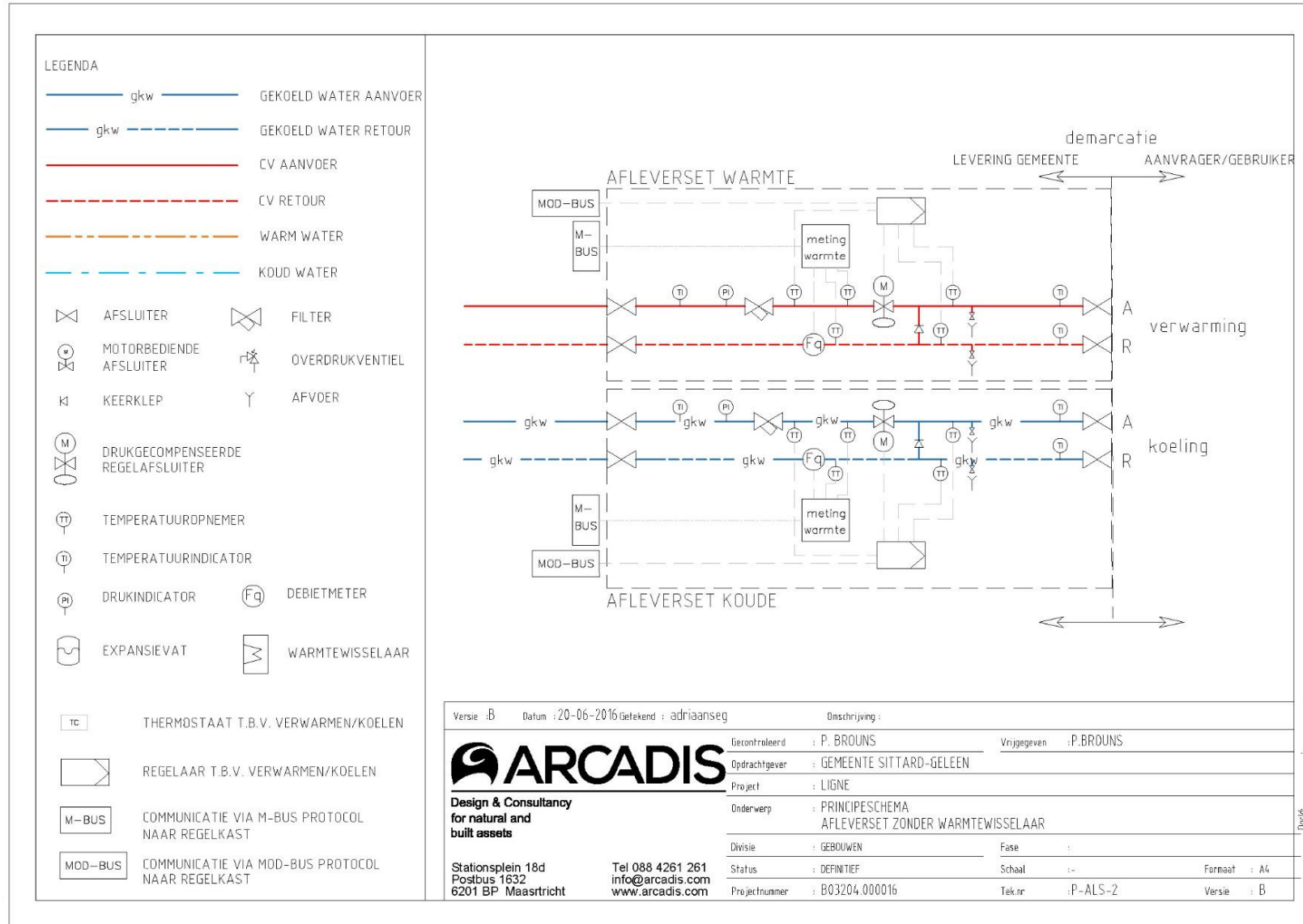

Koudedistributie

- Gebruikers zonder TSA: 6/12°C
- Gebruikers met TSA (commerciële ruimten en woningen): 8/14°C

TSA = Tegenstroomapparaat ofwel warmtewisselaar

Afleverstation zonder warmtewisselaar

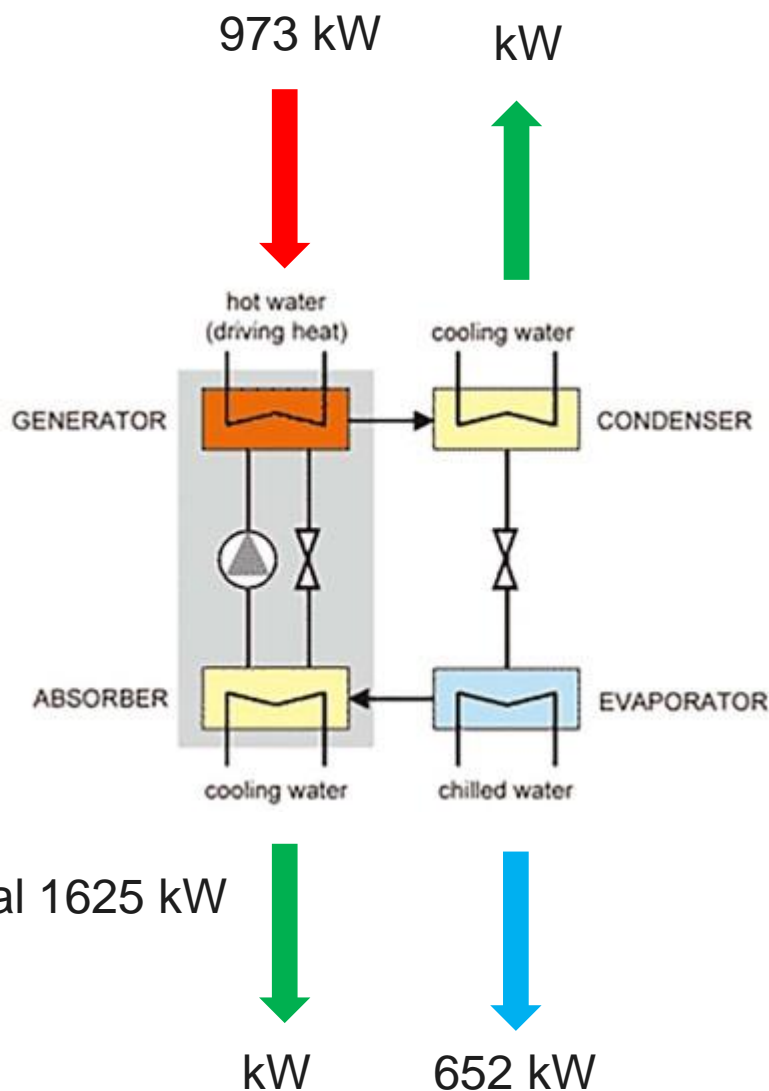

Koudeopwekking

Uitgangspunten koudeopwekking

- Opwekking koude in het gebouw (ipv geplande opwekking op afstand)
- Gebruik zoveel mogelijk reeds aangelegde infrastructuur
- Moet werken op HGN 90/60°C (beperkt keuze fabricaten)
- Geen pluim op koeltoren gewenst
- Geen legionella risico
- Duurzaam
- Geluidsarm (max 40 dB(A) in nacht op dichtstbijzijnde gevel)

Absorptiekoelmachine

Kenmerken

- Absorptiekoelmachine maakt van (rest)warmte koude
- Restwarmte van een lager temperatuurniveau moet worden afgevoerd (of nuttig gebruiken)
- Fabricaat: IBK Worldenergy
- Gefabriceerd in Zuid Korea
- Capaciteit: 652 kW
- COP: 0,67
- Gekoeldwater 6/12°C
- Aanvoer 90/60°C (*)
- Koeltraject 35/30°C
- Koelmiddel: water
- Vulling: Lithium Bromide

(*) 60°C beperkt keuze leveranciers

Adiabatische vloeistofkoeler

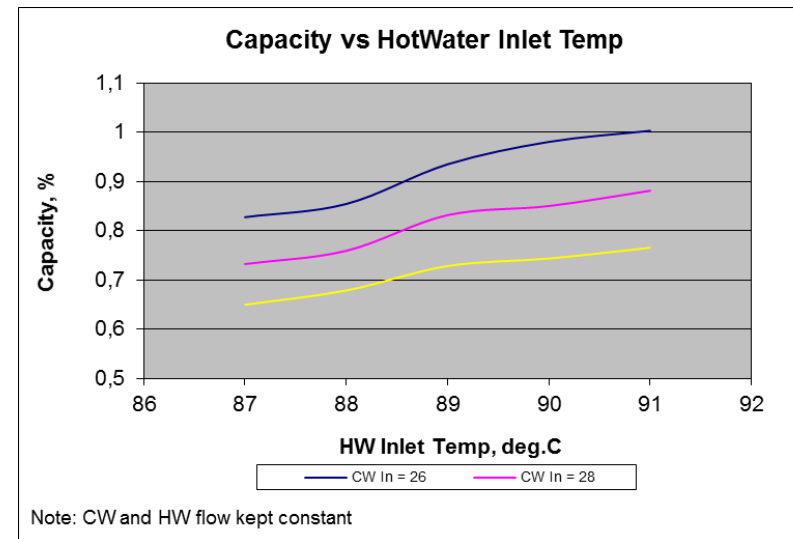
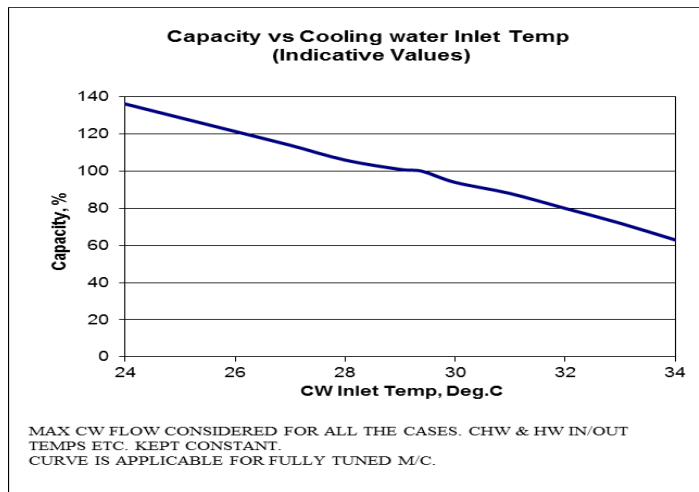
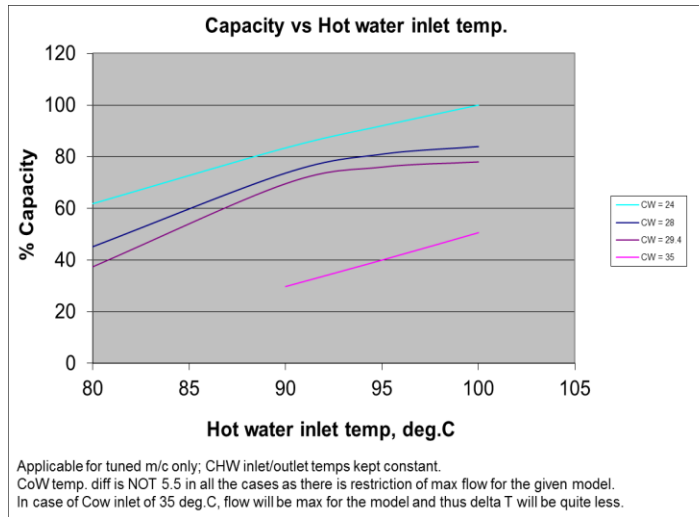

Kenmerken

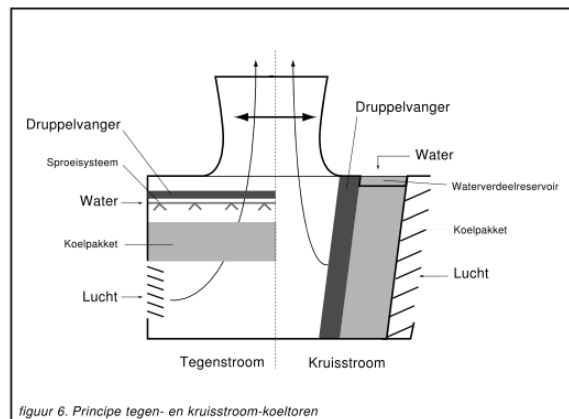
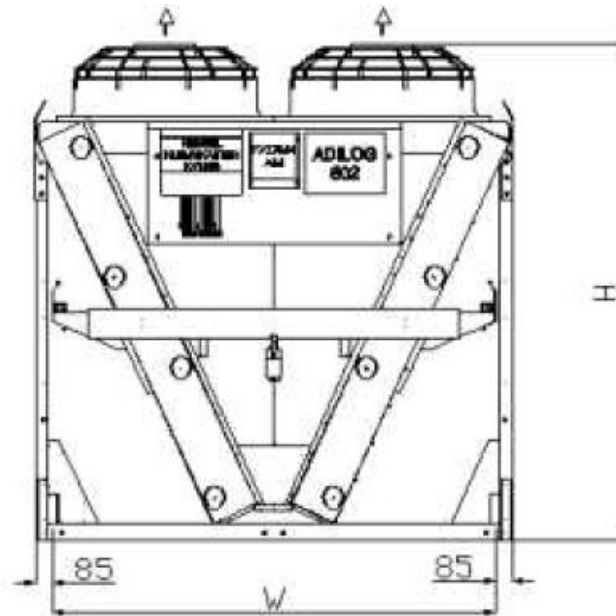
- Voert onbruikbare restwarmte af
- Sproeit water over de batterij boven ca. 20°C buitentemperatuur
- Fabricaat: Cabero
- Capaciteit: 801 kW (per stuk)
- Geen rookpluim
- Geen legionella (leiding loopt leeg onderdaks)
- Laag geluidniveau: ca. 49 dB(A) op 10 m afstand + geluidscherm
- Grote omvang i.v.m. geluideis LxBxH =13x2,3x2,5 m
- Minimale afstand rondom nodig i.v.m. risico kortsluiting lucht
- Waterontharding noodzakelijk
- Vloeistoftraject 35/30°C (hogere koelwatertemperatuur is gunstig voor de dimensionering maar geeft lagere rendement voor AKM)

Invloed temperaturen op capaciteit AKM

Vloeistofkoeler versus koeltoren

figuur 6. Principe tegen- en kruisstroom-koeltoren

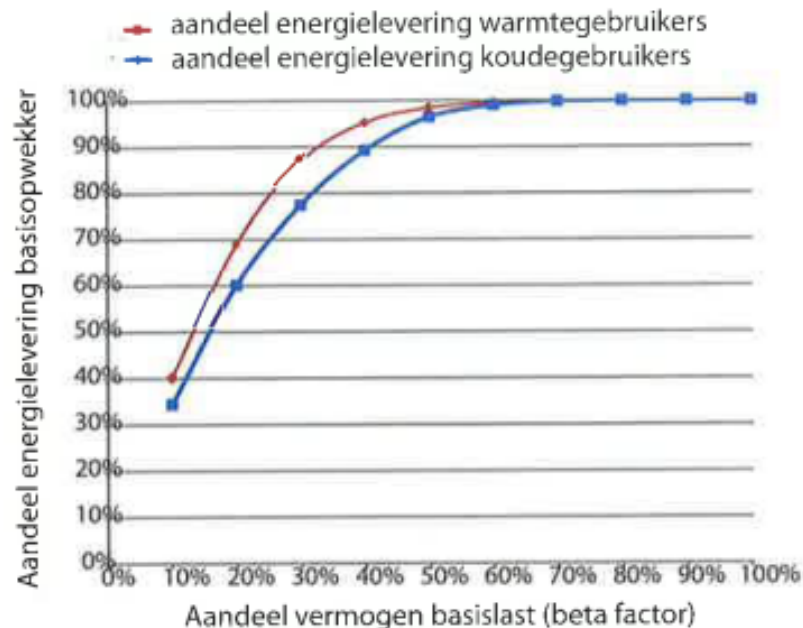
Onderwerp	Vloeistofkoeler	Koeltoren
Rookpluim	Geen rookpluim	Rookpluim
Legionella	Geen legionella i.v.m. ontbreken wateropvang	Legionella risico i.v.m. wateropvang
Water-behandeling	Onthard water	Complete waterbehandeling
Waterverbruik	Lager waterverbruik	
Onderhoud en levensduur	Minder onderhoud (gesloten systeem) en langere levensduur (RVS + Al.G3 lamellen)	
Kosten	Duurder	
Ruimtebeslag	Meer ruimtebeslag	

Hybride (gesloten) systeem met waterbak en waterfilm was duurder en minder legionella veilig

Businesscase absorptiekoeling

Aandeel duurzame koudeopwekking

Afb. 157 Aandeel energielevering door basisopwekker als functie van het vermogensaandeel (beta-factor) (berekeningen op basis van NEN 5080, referentiejaar energie, en een groot aantal uitgangspunten)

Geïnstalleerd koelvermogen

- Absorptiekoelmachine (AKM): 652 kW (35%)
- Compressiekoelmachine 1: 647 kW (34%)
- Compressie koelmachine 2: 498 kW (27%) *
- Totaal: 1797 kW (96%)

Duurzame opwekking koude

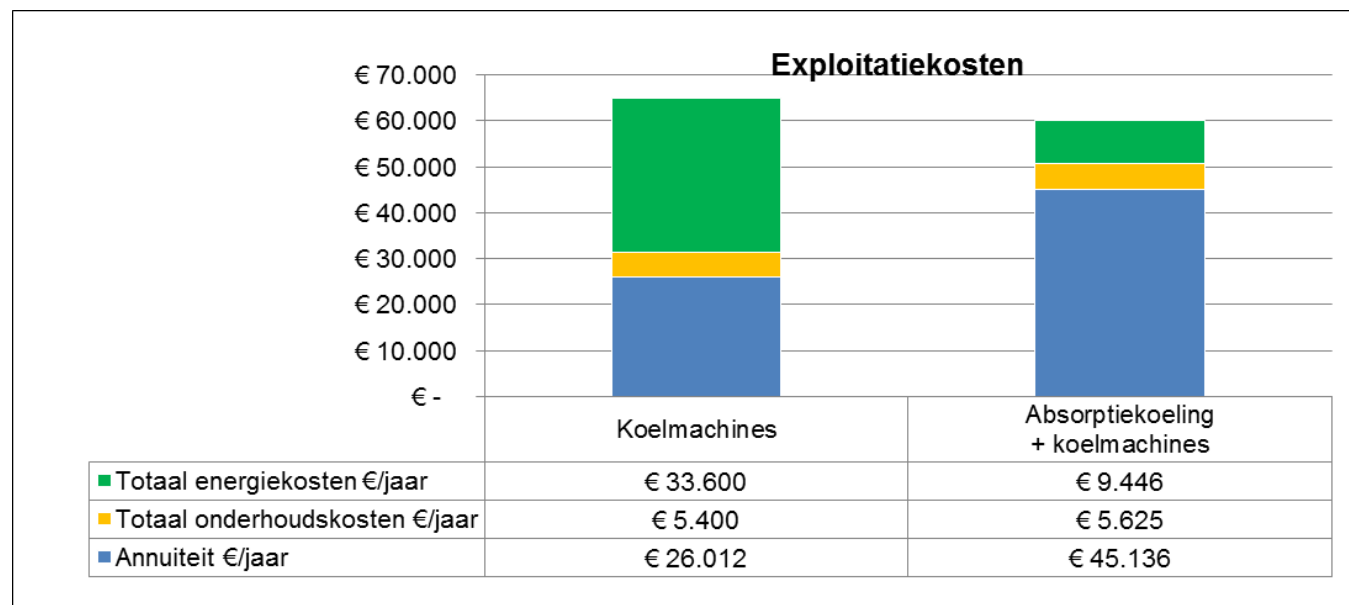
Het aandeel van de absorptiekoelmachine in de totale levering van koelenergie is ca. 85%.

*Wordt opgesteld zodra benodigd i.v.m. vraag

Businesscase absorptiekoeling

Haalbaarheidsberekening energieconcepten			
Variant		1	
Energieconcept	eenheid	Koelmachines	Absorptiekoeling + koelmachines
EXPLOITATIEKOSTEN			
<i>Investing</i>			
<i>Koeling</i>			
Koelvermogen	kW	1800 kW	1800 kW
Duurzame opwekking	kW		650 kW
Investering duurzame opwekking	€/kW		€ 600
Conventionele opwekking	kW	1800 kW	1150 kW
Investering conventionele opwekking	€/kW	€ 150	€ 150
Kosten opwekking warmte en koude	€	€ 270.000	€ 562.500
<i>Overig</i>			
Bijdrage aansluitkosten	€		
<i>PV panelen</i>			
Vermogen PV panelen	Wp/m2		
Totaal investering	€	€ 270.000	€ 562.500
Vloeroppervlakte	m2	36000	36000
Investering	€/m2	€ 8	€ 16
<i>Annuititeit</i>			
Rente	%	5%	5%
Looptijd financiering	jaar	15	20
Annuititeit	€/jaar	€ 26.012	€ 45.136
<i>Onderhoudskosten</i>			
Onderhoudskosten	%	2,0%	1,0%
Totaal onderhoudskosten	€/jaar	€ 5.400	€ 5.625
<i>Energiekosten</i>			
Electriciteit	€/jaar	€ 33.600	€ 5.040
Koude	€/jaar	€ -	€ 4.406
Vastrecht	€/jaar	€ -	€ -
Totaal energiekosten	€/jaar	€ 33.600	€ 9.446
Totale exploitatiekosten			
Totaal onderhoudskosten	€/jaar	€ 5.400	€ 5.625
Totaal energiekosten	€/jaar	€ 33.600	€ 9.446
Totale exploitatiekosten excl. annuïteit	€/jaar	€ 39.000	€ 15.071
ETVT (eenvoudige terugverdientijd)	jaar		12,2
Annuititeit	€/jaar	€ 26.012	€ 45.136
Totale exploitatiekosten incl. annuïteit	€/jaar	€ 65.012	€ 60.208

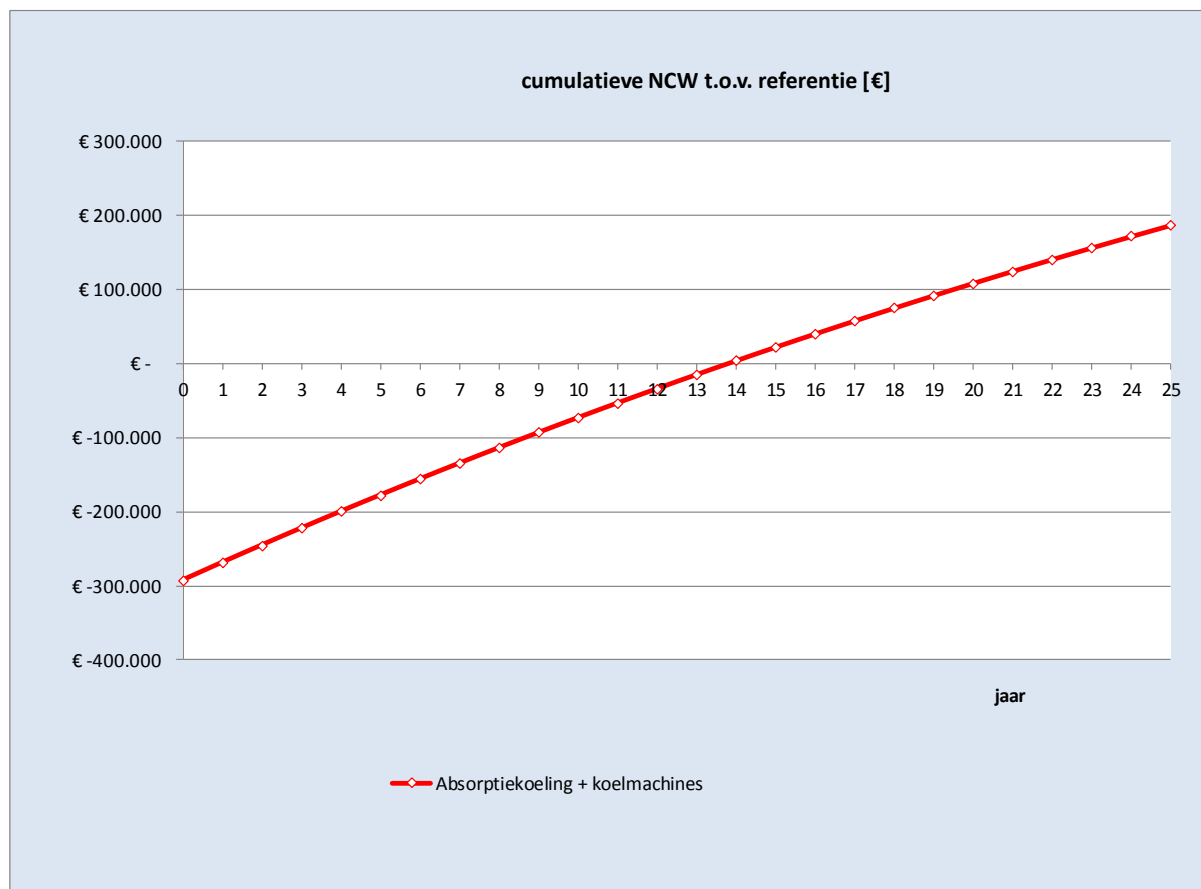
- Aandeel absorptiekoeling 36%
- Elektriciteitsprijs € 0,07/kWh
- Restwarmte € 1/GJ
- COP = 3
- AKM heeft langere levensduur en minder onderhoud
- Geen gebruik restwarmte
- Kleinere Trafovermogen bij AKM

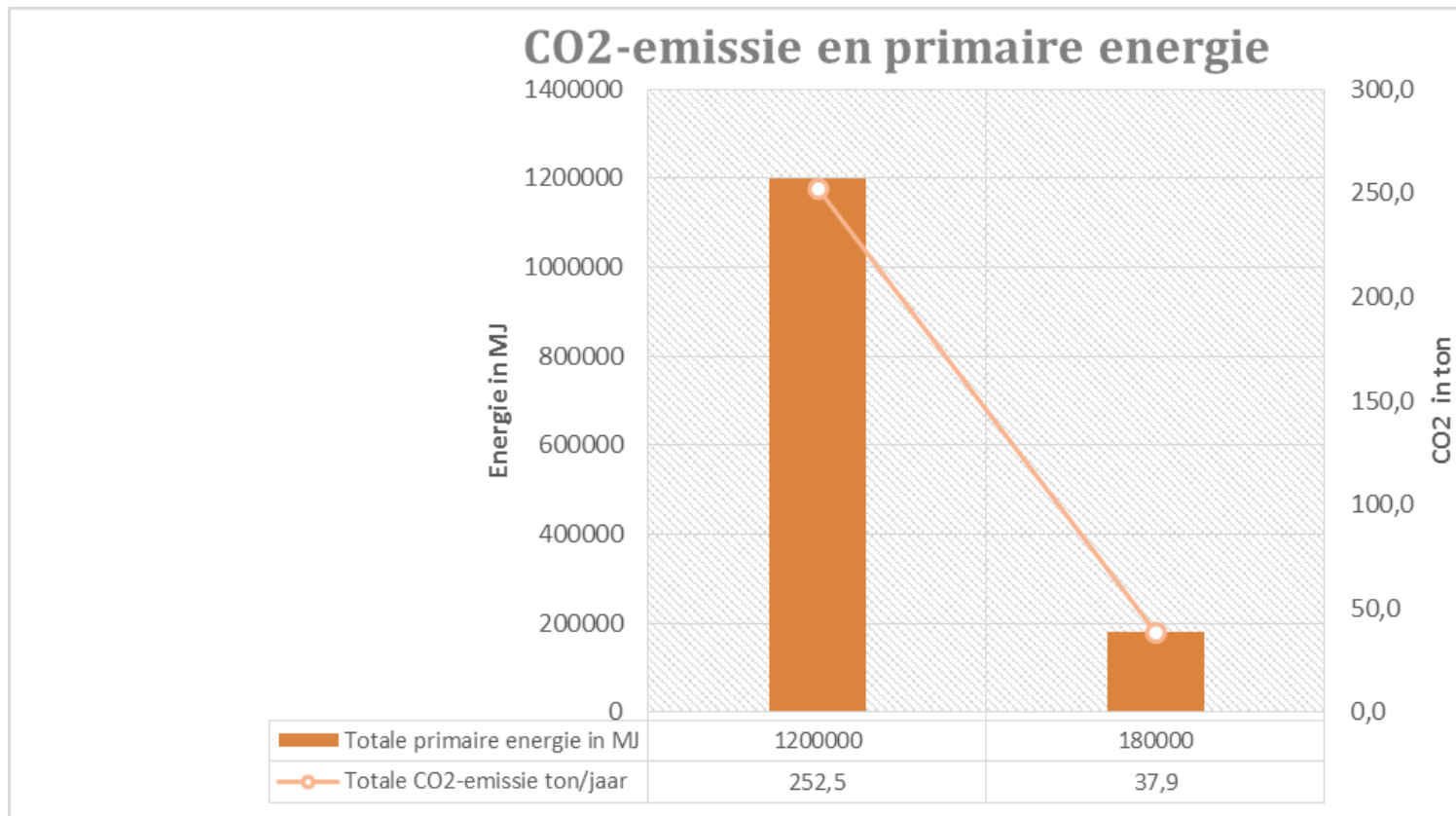
Businesscase absorptiekoeling

Financiële analyse o.b.v. kasstroommodel

Variant	1	
Energieconcept	eenheid	Absorptiekoeling + koelmachines
Financiële parameters		
Projectduur (maximaal 50)	jaar	25
Aandeel geleend geld	%	0%
Rentevoet lening	%	0,0%
Looptijd lening	jaar	0
Indexering energiekosten	%	3,0%
Indexering onderhoudskosten	%	2,0%
Discontovoet	%	5,0%
Kosten t.o.v. referentie		
Initiële (meer)kosten	€	€ 292.500
Eigen vermogen	€	€ 292.500
Aandeel vreemd vermogen	€	€ -
Annuïteit	€	€ -
Onderhoudskosten	€	€ 225
Opbrengsten t.o.v. referentie		
Energieopbrengst (Energie - vastrecht)	€	€ 24.154
SDE+ subsidie	€	€ -
Looptijd	jaar	15
Financiële levensvatbaarheid		
GBR (gemiddelde boekhoudkundige rentabiliteit)	%	11,9%
IRV (interne rentevoet)	%	9,4%
ETVT (Eenvoudige terugverdientijd)	jaar	12,2 jaar
TVT (Terugverdientijd)	jaar	13,0 jaar
NCW (Netto Contante Waarde)	€	€ 187.462

Duurzame oplossing

Koelmiddel = Water

Lessons learned

- Meer ruimte nodig op het dak voor koeling
- Architectonisch ontwerp afstemmen op plaatsing apparatuur op het dak kan kosten akoestisch scherm verkleinen/voorkomen
- Vroegtijdig afstemmen
  - benodigde ruimte (technische ruimte, invoerruimten, onderstations, afleverstations, traforuimte)
  - Leveringsvoorwaarden (temperatuurtrajecten, regeling, waterkwaliteit, etc.)
- Mogelijke verontreinigingen HGN bij opstart (zie foto)

Projectfoto's

Technische ruimte en transportleidingen

Hijswerk

Dakopstelling

Scherm rondom dakopstelling

Arcadis.
Improving quality of life.